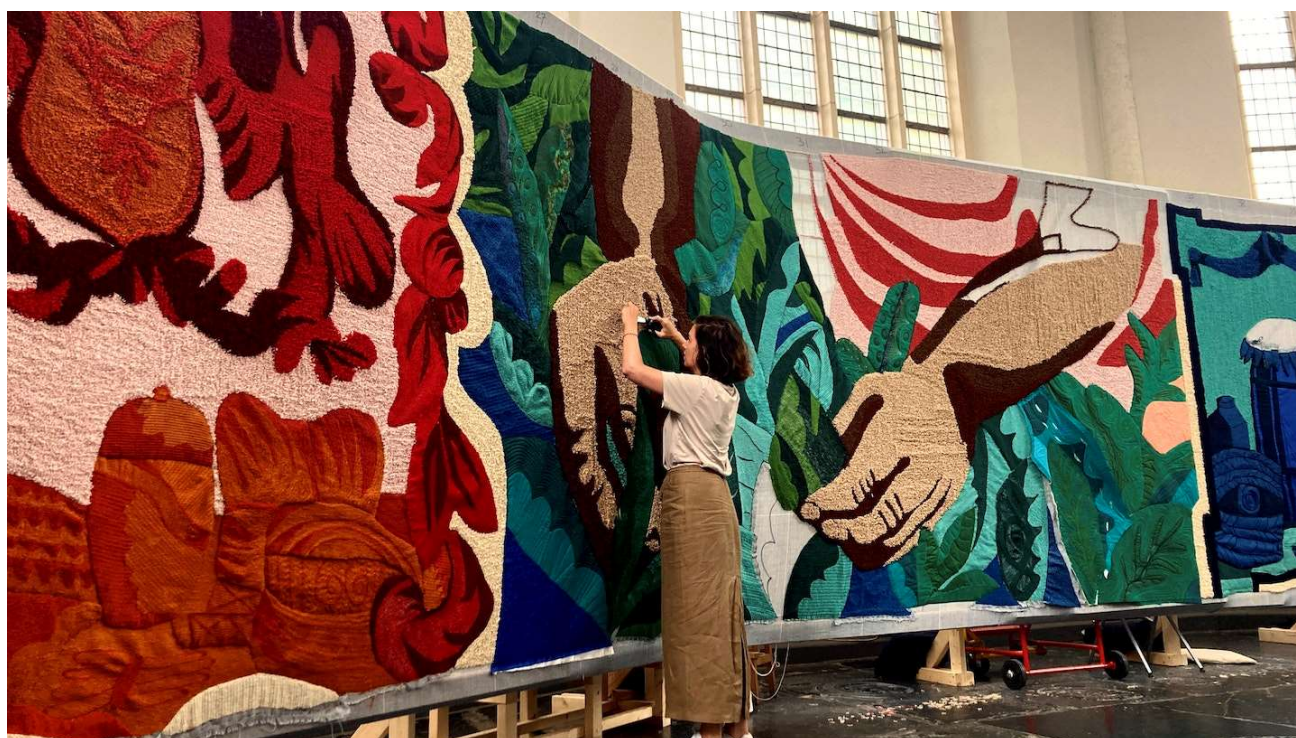

Draden van ons Nederlandse slavernijverleden

INHOUD

inleiding	1
1. erfgoed maken doe je samen, Groningen	2
2. hedendaagse context – nationale aandacht voor het thema slavernij	3
3. het plan	4
4. uitgangspunten voor de organisatie van het project	6
5. samenwerkende partijen, organisatie	16
6. begroting	22
Bijlage I, toelichting begroting	23
Bijlage II, organogram	25
Bijlage III, planning project	26
Bijlage IV, overzicht materialen Groningen	28
Bijlage V, herdenkingsjaar	29
Bijlage VI, educatief vouwblad Groningen	30

inleiding

Het vertellen van verhalen met textiel als medium biedt een unieke en expressieve manier om narratieven te creëren. Verschillende culturen kennen een lange traditie om bijzondere gebeurtenissen in wandkleden en wandtapijten vast te leggen. Het Bayeux-tapijt, dat de gebeurtenissen rond de Slag bij Hastings in 1066 in beeld brengt, is zo'n opmerkelijk en waardevol cultureel artefact dat het Franse erfgoed illustreert.

Geïnspireerd door de Tapisserie de Bayeux startte in 2005 in Biddinghuizen een groep van ruim twintig borduursters de geschiedenis van Flevoland en het voormalig Zuiderzeegebied in steekjes vorm te geven. Om tot een doorlopende vertelling te komen onderzochten twee historici wat zich in dat gebied heeft afgespeeld vanaf de IJstijd tot circa 2000. In 2018, exact 100 jaar nadat de Zuiderzeewet in werking trad, was de zestig meter geborduurde historie vervaardigd.

Een andere expressieve manier om narratieven te creëren met textiel als medium is de traditie van het quilten in de Verenigde Staten, in relatie tot de Afro-Amerikaanse gemeenschap en de geschiedenis van de slavernij. De Afro-Amerikanen ontwikkelden een rijke quiltraditie die niet eenvoudigweg als kunstvorm kan worden gezien, maar als een krachtige culturele en historische uiting. Quilten diende als een manier voor de gemeenschap om hun geschiedenis door te geven, culturele identiteit te behouden en veerkracht te tonen te midden van uitdagingen zoals slavernij. Het heeft ook een belangrijke rol gespeeld in het bewaren van verhalen en het doorgeven van tradities van generatie op generatie.

Mooie voorbeelden hoe hedendaagse kunstenaars en vormgevers textiel toepassen om actuele maatschappelijke thema's te vertalen in installaties en wandkleden was te zien op de tentoonstelling *Textile now – elke draad een verhaal* (2023) in het TextielMuseum (Tilburg, 2023) en de Textiel Biënnale 2023 - *Images of Power* in Museum Rijswijk (t/m januari 2024).

slavernijverleden

De kennis en het bewustzijn van het slavernijverleden van Nederland en de doorwerking daarvan in onze tijd zijn in de afgelopen periode sterk toegenomen. De excuses die steden, bedrijven, de minister-president en de koning onlangs hebben aangeboden voor deze donkere bladzijde uit onze nationale geschiedenis vormen daarin betekenisvolle mijlpalen.

Juist na erkenning van wat ooit niet goed is gegaan, kan een samenleving hoopvol verder bouwen aan de toekomst. Tot 1 juli 2024 wordt er daarom Nationaal extra aandacht besteed aan dit deel van de geschiedenis. Een initiatief dat hier op een verbindende manier aan bijdraagt, is het project *Draden van ons Nederlandse slavernijverleden*.

Stichting Villa Maecenatis heeft het plan geïnitieerd om in de periode 2024 - 2026 in iedere provincie een monumentaal, door een kunstenaar of vormgever ontworpen en door inwoners vervaardigd wandkleed te realiseren, waarin de specifieke provinciale geschiedenis in relatie tot het slavernijverleden wordt verbeeld.

Dit plan vormt de rechtstreekse voortzetting van het participatie- en bewustwordingsproject Bitterzoet Erfgoed van Stichting Groninger Kerken, dat heeft geresulteerd in het monumentale, 35 meter lange wandkleed [Groningse draden van het koloniale verleden](#), naar ontwerp van Hedy Tjin.

Het idee om dit project een landelijk vervolg te geven is voorgesteld aan verschillende gemeentelijke, culturele en sociaal-maatschappelijke partijen in het hele land. Daaruit bleek het draagvlak voor deelname aan en organisatie van dit project in alle elf provincies zeer groot te zijn. Het enthousiasme dat wij tegenkwamen, sterkte ons om deze aanvraag te schrijven en hierbij aan u voor te leggen. Wij hopen van harte uw belangstelling te wekken door middel van het voorliggende projectplan, dat wij met veel plezier uiteraard ook mondeling zouden willen toelichten.

1. erfgoed maken doe je samen, Groningen

1.1. Bitterzoet Erfgoed

In 2021 besloot Stichting Groninger Kerken deel te nemen aan de manifestatie *Bitterzoet Erfgoed* (18 februari – 12 september 2022) en vroeg Ricardo Burgzorg het concept te ontwikkelen voor de Akerk. Er stonden drie vragen centraal tijdens de genoemde manifestatie: Hoe was Groningen betrokken bij slavernij? Welke sporen van het slavernijverleden zie je in de omgeving? Welke effecten zijn tot nu zichtbaar in onze maatschappij? Om tot een concept te komen met sociaal maatschappelijke waarde stelde Burgzorg zichzelf de vraag hoe hij de Groningers op een positieve, constructieve manier bij dit pijnlijke, belangrijke en tot voor kort onderbelichte onderdeel van de Groningse geschiedenis kon betrekken. Vandaaruit kwam hij op het idee om van zelf werkzaamheid uit te gaan en Groningers aan te spreken op iets dat velen van hen met plezier beoefenen in hun vrije tijd: textiele werkvormen. Geïnspireerd door het beroemde Tapisserie de Bayeux en de The Walthamstow Tapestry van Grayson Perry werd besloten om nieuw erfgoed te ontwikkelen in de vorm een wandkleed dat eveneens een historisch en maatschappelijk thema zou behandelen: de sporen van het Groningse slavernijverleden.

Voor het ontwerp tekende de Nederlands-Surinaamse illustrator en beeldmaker Hedy Tjin. De uitvoering van het wandkleed met de titel *Groningse draden uit het koloniale verleden* was geheel in handen van Groningers. Met afmetingen van 35 bij 2,5 meter vervulde dit monumentale nieuwe erfgoed hen met trots.

1.2. de vormgever

Beeldmaker Tjin maakte voor het wandkleed een ontwerp waarin 4 historische 'vignetten' te zien zijn van koopwaar uit Groninger winkels, zoals tabak, thee, cacao en suiker. Tussen de vignetten door zijn scènes te zien van werkende tot slaaf gemaakten op de plantages in de voormalige koloniën. Ook is een uitsnede opgenomen van de kaart van Groningen uit 1637 en de penning die de twaalf bewindhebbers van de Groningse afdeling van de West-Indische Compagnie (WIC) in 1683 lieten slaan. Ze koos ervoor om geen witte personages op te nemen in haar ontwerp, omdat deze volgens haar geen podium verdienen. De tot slaaf gemaakten zijn als sterke, hardwerkende en belangrijke mensen afgebeeld.

In samenwerking met Rita Berghuis-Ensing (coördinator productie wandkleed), Marjan Ruitenbergh en Ginie Arends-Luinge (beiden van het Quiltfestival Noord Groningen) werd gekozen voor 4 textiele technieken: punchen, tuften, borduren en quilten. Het wandkleed naar ontwerp van Tjin werd tot ieders blijdschap in 2022 genomineerd voor de Dutch Creativity Awards: Society - diversity, equity & inclusion.

1.3. deelnemers

Het wandkleed is tijdens de openingstijden van de Akerk vervaardigd door een groep van in totaal ca. 400 enthousiaste Groningse deelnemers, zowel met als zonder kennis en kunde op het gebied van textiele werkvormen. Iedereen was welkom om te participeren, ad hoc of op afspraak en zelfs thuis, in verzorgingshuizen en in buurt- en clubhuizen door middel van handwerkpakketten.

Het vervaardigen van het wandkleed heeft blijkens de ervaringen bijgedragen aan het bewustzijn van een gevarieerde groep Groningers. Daarbij konden de deelnemers hun eigen talenten ontplooiën. De deelnemers varieerden van basisschoolleeftijd tot oudere, waren praktisch of theoretisch opgeleid, wit of van kleur. Het samenwerken aan een uniek en monumentaal historisch werkstuk werkte sociaal verbindend en bewerkstelligde onderlinge gesprekken over het thema, waardoor kennis van het koloniale verleden toenam.

1.4 geleerde lessen

Niet eerder heeft een participatieproject tot zo'n letterlijk monumentaal eindresultaat geleid. Uiteraard was het werkproces voor alle betrokkenen nieuw en moest veel worden 'uitgevonden'. Drie aspecten die wij willen uitlichten zijn:

- Hedy Tjin bleek niet alleen in artistiek oogpunt de ideale vormgever om te voorzien in het ontwerp, ook haar sociaal-maatschappelijke visie droeg bij aan het welslagen van de uitvoering. Met openheid en belangstelling liet zij juist ook de invloed op haar ontwerp toe van de verschillende uitvoerders. Daardoor droegen de participanten ook in artistieke zin bij aan het eindresultaat. Dat verhoogde het werkplezier en zo werd het een waar gemeenschapswerk!
- De sleutel tot het succes van de uitvoering van project was Rita Berghuis-Ensing, de coördinator productie wandkleed. Zij was het die het overzicht hield, de planning bewaakte, de eenheid van ontwerp bewaarde en de kennis en kunde in huis had om geoefende en ongeoefende participanten van alle leeftijden te begeleiden in textiele technieken en had het sociale vermogen om iedereen met elkaar te verbinden en hun een prettige ervaring te bieden.
- Tijdens de vervaardiging werden de participanten geprikkeld om tot gesprekken te komen over thema slavernij. Er waren door Tjin ontwikkelde educatieve brochures met toelichting op haar ontwerp die alle deelnemers ontvingen en met elkaar bespraken. Het inhoudelijk randprogramma met onder andere vraaggesprekken met Tjin en lezingen van historici zorgende voor verdieping.

2. hedendaagse context - nationale aandacht voor het thema slavernij

2.1 maatschappelijk

Dat het bewustzijn van ons gezamenlijke koloniale- en slavernijverleden sinds enkele jaren sterk is toegenomen in Nederland is overduidelijk. In diverse steden vragen nazaten van tot slaaf gemaakten tijdens Ketikoti op 1 juli, de Tula-dag op 17 augustus en Dag van de Marrons op 10 oktober aandacht voor de afschaffing van slavernij. Burgemeesters en commissarissen van de Koning in het land bieden inmiddels excuses aan.

Ook is er volop onderzoek gaande naar het koloniale- en slavernijverleden en is dat op vele plekken inmiddels afgerond. Een snelle quickscan leert dat het (voor)onderzoek voltooid is in onder andere: Alkmaar, Amsterdam, Den Haag, Eindhoven, Haarlem, Hoorn, Rotterdam, Utrecht, Vlissingen en de provincies Friesland, Overijssel en Zuid Holland.

In Groningen en Dordrecht volgt aanvullend onderzoek naar de rol van het stadsbestuur. Onderzoek is onder andere gaande naar de koloniale en postkoloniale geschiedenis van o.a. Breda, 's-Hertogenbosch, Tilburg en de provincie Drenthe.

Ook De Nederlandsche Bank, ABN AMRO en Van Lanschot Kempen hebben onderzoek laten uitvoeren, en het Koninklijk Huis heeft opdracht gegeven tot onderzoek naar de eigen geschiedenis in dezen zijn in volle gang.

Ook kerkelijk Nederland laat zich niet onbetuigd. In onder andere de verklaring *Verantwoording van het slavernijverleden* uit 2023 erkent de Raad van Kerken in Nederland zijn rol in stand houden en legitimeren van de slavenhandel.

Vele archieven gaan ook actief aan de slag met het thema. Een voorbeeld is het stadsbestuur van Middelburg dat de vestiging van een kenniscentrum slavernij ambieert.

2.2 museaal

Ook musea zijn zich in toenemende mate bewust van uiteenlopende thematieken met betrekking tot ons koloniale verleden en stemmen hier hun tentoonstellings- en collectiebeleid op af. Als sluitstuk besloten in 2022 het Ministerie van OC&W en het stadsbestuur van Amsterdam tot de oprichting van een Nationaal Museum Slavernijverleden in Amsterdam.

Van markerend belang was de eerste grote tentoonstelling over slavernij in 2021 van het Rijksmuseum in Amsterdam. Daarin stond de Nederlandse koloniale periode centraal van de 17e t/m de 19e eeuw. De tentoonstelling kende een weloverwogen opzet, waarbij het tentoonstellingsmateriaal in vier groepen onder te verdelen was:

1. gebruiksvoorwerpen afkomstig van schepen waarmee de tot slaaf gemaakten werden vervoerd, of van plantages waar de tot slaaf gemaakten te werk werden gesteld.
2. administratieve archieven.
3. verhalen van nazaten van tot slaaf gemaakten.
4. beeldend werk van levende en niet meer in leven zijnde kunstenaars.

Deze vier groepen zou je één op één kunnen vertalen naar het tentoonstellings- en of mogelijk collectiebeleid van het toekomstige Nationaal Museum Slavernijverleden in Amsterdam.

Uit groep 1 en 2 zijn in Nederland objecten aanwezig in onze musea en erfgoedinstellingen. Tevens zal het nationaal museum in de nabije toekomst samenwerkingen aangaan om te kunnen beschikken over objecten aanwezig op Aruba, Curaçao, Sint Maarten, BES-eilanden, Suriname, Indonesië en Zuid Afrika. Een voorbeeld van zo'n samenwerking op dit onderwerp is de tentoonstelling *Slavernij. En de Groningers?* van Museum aan de A en Kura Hulanda Museum op Curaçao.

De content voor groep 3 is gestaag groeiend, zowel binnen als buiten een museale setting. Een mooi voorbeeld daarvan is de interviewreeks van de Volkskrant, *wie zijn mijn voorouders?* Of de VPRO-podcastserie *De plantage van onze voorouders* van Maartje Duin en Peggy Bouva. Ook het historische onderzoek dat in den lande wordt uitgevoerd voedt deze groep met content.

Voor groep 4 is op beperkte schaal werk aanwezig in particuliere en museale collecties, zowel nationaal als internationaal. Hier is in de toekomst aanvulling nodig. Het kan daarbij gaan om vrij of in opdracht gemaakte hedendaagse kunst. Nieuw werk, in opdracht te maken door hedendaagse (bi-culturele) kunstenaars en vormgevers is interessant; het biedt mogelijkheden om vanuit het nu, vanuit verschillende perspectieven, te reflecteren op het koloniale slavernijverleden. Dat is van waarde voor de samenleving, extra nog wanneer Nederlanders van verschillende leeftijden en culturele herkomst hierin zelf actief - en samen! - kunnen participeren. De wandkleden *Draden van ons Nederlandse slavernijverleden* zijn in dit kader te plaatsen.

3. het plan

Groningse draden uit het koloniale verleden kan met recht worden opgevat als een succesvol, sociaal-maatschappelijk waardevol project, dat vleugels zou kunnen krijgen door landelijke uitbreiding te bewerkstelligen. De in Groningen opgedane ervaringskennis kan daarbij volop worden benut. Het plan is om een serie door kunstenaars en vormgevers ontworpen wandkleden te doen ontstaan in elf provincies in Nederland, waarin plaatsgebonden verhalen over het koloniale slavernijverleden worden verbeeld.

Dit zou kunnen zijn:

- een gebeurtenis of periode in een stad, bijv. *De Synode van Dordrecht* of de neergang van de Leidse lakenhandel in de 18^e eeuw.
- de rol van een persoon, bijv. Peerke Donders uit Tilburg of Johannes van den Bosch (de kolonieman), de grondlegger van de Drentse Veenkoloniën en minister van Koloniën (1834-1839).
- de Middelburgse regenten – stadsbestuurders en gecommiteerden in de Staten van Zeeland - waren de belangrijkste bestuurders van de West-Indische Compagnie (WIC).
- de betrokkenheid van financiële instellingen zoals De Nederlandsche Bank en ABN AMO.

Zo zal er uiteindelijk een serie Nederlandse herinneringsobjecten ontstaan, waarin het thema vanuit uiteenlopende regionale perspectieven wordt benaderd om in totaal een zo ruim en concreet mogelijk beeld van de geschiedenis te schetsen.

Ieder wandkleed wordt lokaal vervaardigd door inwoners zelf, die tijdens het handwerken worden gestimuleerd om met elkaar in gesprek te gaan over het koloniale slavernijverleden. De vervaardiging is steeds openbaar toegankelijk en gaat vergezeld van een inhoudelijk publieksprogramma.

Het ligt voor de hand om het landelijke project van start te laten gaan in provincies waar historisch (voor)onderzoek al is afgerond. Dat zijn bijvoorbeeld: Friesland, Gelderland, Noord Brabant, Noord Holland, Overijssel, Utrecht, Zeeland en Zuid Holland. De andere provincies haken in een later stadium aan.

Vervolgens kan worden vastgesteld welke culturele- en maatschappelijke organisaties in de desbetreffende provincies belangstelling hebben voor deelname en beschikken over een locatie waar de vervaardiging van het centrale wandkleed en een inhoudelijk programma kunnen plaatsvinden. Het opbouwen van een netwerk van vrijwillige textiele handwerkers is noodzakelijk. Ook de organisaties die lokaal verantwoordelijk zijn voor de herdenking en de viering van afschaffing van het Nederlandse slavernijverleden, respectievelijk 30 juni en 1 juli, fungeren als belangrijke partner.

Het TextielLab (Textielmuseum) heeft wederom toegezegd om, in het vervolg op het Groningse project, ook als adviseur op te treden vanwege de expertise op het gebied van materialen en (monumentale) textiele producties.

De ervaring in Groningen heeft geleerd dat er voor elk te vervaardigen wandkleed een professionele, betaalde coördinator moet worden aangesteld, die het maakproces door geoefende en ongeoefende deelnemers begeleidt en coördineert. Stichting Textiel Informatie en Documentatie Centrum (STIDOC) en het Textielmuseum hebben toegezegd te helpen bij het zoeken naar coördinatoren productie wandkleden. Het doel is dat in elke provincie een coördinator optreedt die er bij voorkeur ook woont. Daarnaast is STIDOC bereid te helpen bij het werven van vrijwilligers voor zowel coördinerende als uitvoerende taken. STIDOC vertegenwoordigt 7 textielverenigingen in Nederland met in totaal ca. 17.000 leden.

3.1 projectduur

Gedurende de initiële fase van het project is duidelijk geworden dat de complexiteit en de omvang groter zijn dan aanvankelijk ingeschat. Om de kwaliteit en doelstellingen van het project te waarborgen, is meer tijd nodig om alle benodigde stappen te doorlopen.

De oorspronkelijke projectduur van twee jaar wordt verlengd naar drie jaar en in drie fasen opgedeeld. Deze beslissing is genomen om ervoor te zorgen dat het project in samenwerking met de verschillende projectpartners op een zorgvuldige en duurzame manier uitgevoerd kan worden. De totale duur van het project zullen we daarom verlengen, startend in 2024 en eindigend eind 2026. Fase I start in 2024 met de provincies Zeeland, Utrecht en Overijssel. Vervolgens in 2025 fase II met de provincies Noord Brabant, Friesland, Gelderland en Zuid Holland. Tot slot in 2026 fase III met de provincies Drenthe, Flevoland, Limburg en Noord Holland.

Uit de evaluatie van de ervaringen uit de eerste fase van het project verwachten wij waardevolle inzichten te verkrijgen die toegepast worden in fase II en III.

4. uitgangspunten voor de organisatie van het project

Het landelijke project is afgeleid van de ervaringen die zijn opgedaan tijdens de succesvolle realisatie in 2022 van de *Groningse draden uit het koloniale verleden*. De pilot in Groningen dient daarom als een "blauwdruk" voor het nationale initiatief. De structuur, aanpak of methodologie zal worden gerepliceerd in andere provincies, rekening houdend met de diverse contexten van de verschillende provincies.

Instellingen in de elf provincies gaan voor het eerst samenwerken aan één project om een gezamenlijk doel te bereiken dat de grenzen van individuele instellingen overschrijdt. Uitbreiding van de pilot naar 11 provincies is een ambitieus project met een breed bereik. Het bevordert samenwerking om op lokaal en nationaal niveau aandacht te vragen voor ons gedeelde koloniale slavernijverleden.

Deze vorm vraagt om een hechte vorm van samenwerking en een efficiënte taakverdeling om tot een enigszins uniforme uitstraling te komen van het project. Het vergroot betrokkenheid, versterkt lokale gemeenschappen en bevordert een gevoel van eigenaarschap.

4.1 historisch onderzoek

Het ontwerp voor ieder wandkleed, dat een kunstenaar of vormgever verzorgt, is gebaseerd op wetenschappelijk onderbouwd historisch onderzoek naar het koloniale slavernijverleden van de betreffende provincie. Om kunstenaars en vormgevers niet te overweldigen met alle onderzoeken naar de sporen van het slavernijverleden zijn onder andere provinciale erfgoedinstellingen (verenigd in OPEN) en historici benaderd. In fase I zijn dat het Zeeuws Archief, Landschap Erfgoed Utrecht en de Overijsselacademie. In fase II zijn dat onder andere Erfgoed Brabant en Erfgoed Gelderland. Aan allen is gevraagd of zij bereid zijn om voor het project het verhaal en het beeldmateriaal te verzamelen dat specifiek is voor de sporen van het slavernijverleden van één van de deelnemende provincies. Daarbij is de opdracht ook ruimte te creëren voor verschillende perspectieven en ervaringen binnen deze geschiedenis door betrokkenheid van gemeenschappen. De belangrijke bronnen van informatie en inspiratie wordt vervolgens aangeboden aan de kunstenaars en vormgevers die de opdracht ontvangen een ontwerp te maken voor diens provincie.

Dit stelt hen in staat om zich te concentreren op het creatieve proces en het ontwerpen van een wandkleed dat het verhaal van de provincie op een respectvolle en doordachte manier uitdraagt. Het is een doeltreffende manier om de last van het onderzoekswerk te verlichten en tegelijkertijd te zorgen voor een betekenisvolle artistieke interpretatie van de lokale geschiedenis van het slavernijverleden.

Zo kunnen kunstenaars en of vormgevers geïnspireerd worden om ontwerpen te maken voor een wandkleed dat de complexiteit en impact van dit verleden weergeeft. Het is een krachtig middel om bewustwording te vergroten en het publiek te betrekken bij de geschiedenis van slavernij op lokaal niveau.

In fase II (2025) wordt in Noord Brabant samengewerkt met Erfgoed Brabant:

- het aanleveren van specifiek bronmateriaal van diens provincie.
- kunnen door de kunstenaar of vormgever worden geraadpleegd.
- deze geven feedback op het eerste ontwerp, bijv. met betrekking tot historische juistheid van scènes, inhoudelijke balans tussen scènes, of eventuele lacunes in het 'beeldverhaal'.
- deze nemen deel aan inhoudelijke publieksprogramma's tijdens het maken en tentoonstellen van het wandkleed.
- deze kunnen worden geraadpleegd bij het maken van publicaties of krijgen een rol in de publiciteit.

4.2 de opdracht aan de kunstenaar of vormgever

De positie van kunstenaars en vormgevers is de afgelopen decennia sterk veranderd. Steeds meer kunstenaars en vormgevers voelen zich maatschappelijk betrokken en zoeken naar aansluiting bij de samenleving. Participatieve kunstpraktijken zijn daarvan een goed voorbeeld, zij zijn zowel sociaal-maatschappelijk als kunst-gericht. Bij deze kunstvorm werken kunstenaars en vormgevers samen met burgers in hun eigen leefomgeving. De kunstpraktijken zijn vaak gericht op maatschappelijke vraagstukken. Burgers worden met inzet van verbeeldingskracht geactiveerd om te reflecteren op hun eigen situatie en tot een andere visie te komen. Kunstenaars en vormgevers zijn daarbij uitermate goed in staat ons gevoel aan te spreken en kunnen een directe relatie scheppen tussen het toen en het nu, de plek waar we zijn, en een nabije toekomst die nog ongrijpbaar is. Het werkterrein van de participatieve kunst- en vormgeverspraktijken wordt van atelier naar de samenleving verplaatst.

de opdracht Noord Brabant

- Ontwerp een monumentaal wandkleed dat in meerdere scènes de geschiedenis van het koloniale slavernijverleden in Noord-Brabant verbeeldt.
- Baseer het ontwerp inhoudelijk op de historische informatie die wordt aangereikt door Erfgoed Brabant. Zorg voor een zowel visueel aantrekkelijke als betekenisvolle verbeelding van sporen van het koloniale slavernijverleden in Noord-Brabant.
- Stem het ontwerp af op de vereiste afmetingen van het wandkleed: 35 meter breed x 2,5 meter hoog.
- Houd bij het ontwerp rekening met de vereiste omzetting naar textiele technieken, waarvoor een voorstel gedaan kan worden, bijvoorbeeld tuften, punchen, borduren, quilten en patchwork.
- De ontwerpfase loopt van 14 oktober t/m 22 november 2024 en kent de volgende fases: storyboard, eerste schetsontwerp, uitgewerkt schetsontwerp en definitief ontwerp. Bij iedere fase ontvang je feedback van betrokken professionals. De deadlines per fase worden in overleg met jou bepaald. Het definitief ontwerp, waarover overeenstemming is bereikt met de betrokken professionals is uiterlijk 30 september 2024 gereed.
- In overeenstemming met de coördinator die verantwoordelijk is voor de productie van het wandkleed stel je de best geschikte textiele werkvormen vast.
- Het definitieve ontwerp bestaat uit vier delen:
  - a. een tekening op schaal en in kleur;
  - b. een ongekleurde lijntekening op schaal;
  - c. een tekening met kleuraanduiding per sectie van de vastgestelde textiele technieken, op schaal en met een legenda;
  - d. een lijntekening aangebracht op het tuftstramien van 3 of 4 raamwerken, op ware grootte.

- Beschikbaarheid in de periode februari t/m juni 2025, voor overleg en advies tijdens het maakproces, waarbij openheid met betrekking tot complementaire inbreng van deelnemers en de coördinator productie wandkleed wordt gevraagd;
- Tot de opdracht behoort voorts: het leveren van input en content voor informatieve, communicatieve en educatieve teksten, beschikbaar zijn voor uiteenlopende pr-doeleinden, educatieve activiteiten en publieksprogrammering.

De zakelijke afspraken en verantwoordelijkheden van de kunstenaar of vormgever worden neergelegd in een overeenkomst, waarin eveneens het beeldrecht van het ontwerp, als ook het eigenaarschap van het eindresultaat, het wandkleed, worden vastgelegd. Advocatenkantoor ABC Legal, specialisten voor de creatieve industrieën, heeft voor deze specifieke kunstopdracht een contract opgesteld. Drie musea (Centraal Museum, Museum Catharijneconvent en het Zeeuws Museum) hebben meegelezen bij het opstellen van het contract kunstopdracht.

voorwaarden

Iedere voorgedragen kunstenaar of vormgever beantwoordt bij voorkeur aan de onderstaande voorwaarden:

- Heeft de kunst- of designacademie op hbo-niveau voltooid, is minimaal 1 jaar werkzaam als professioneel, producerend beeldend kunstenaar of vormgever en staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel, of
- Heeft tenminste 3 jaar de kunst- of designacademie op hbo-niveau gevolgd, is minimaal 1 jaar werkzaam als professioneel, producerend beeldend kunstenaar of vormgever en staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel, of
- Heeft geen kunst- of designacademie op hbo-niveau gevolgd, maar is 3 jaar of langer werkzaam als professioneel, producerend beeldend kunstenaar of vormgever en staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel.
- Woont, werkt of is geboren in de provincie van voordracht.
- Overdraagt een portfolio ter beoordeling en dient een persoonlijke motivatie in m.b.t. deelname aan het project; dit kan in de vorm van een tekst of filmpje.
- Is volgens de in het provinciale projectplan vastgelegde planning beschikbaar om zich te verdiepen in het onderwerp, het ontwerp te maken, de productie voor te bereiden samen met anderen en het realisatieproces op gezette momenten te monitoren en/of te begeleiden.

Er is een inspanningsverplichting om kunstenaars of vormgevers met een persoonlijke herkomstgeschiedenis gerelateerd aan de voormalige koloniën te betrekken. Ook is er een inspanningsverplichting om voldoende vrouwelijke kunstenaars of vormgevers een opdrachten te verstrekken. Het benadrukt niet alleen gendergelijkheid en diversiteit in de kunstwereld, maar ook het erkennen en respecteren van verschillende perspectieven en verhalen.

a. 'intern' selectieproces

- Projectpartners dragen één of meerdere (maximaal 3) kunstenaars en/of vormgevers voor, inclusief op maximaal een half A4 de onderbouwing van de voordracht met minimaal 1 afbeelding en een link naar een website of blog van of over de voorgedragen kunstenaar en/of vormgever. De projectpartners mogen daarbij externen inschakelen om een voordracht te doen.
- Een lokale brede commissie selecteert vervolgens op basis van de selectiecriteria de kunstenaar of vormgever. Deze commissie zal bestaan uit Sjouk Hoitsma, Jacqueline Grandjean, Nikkie Herberigs, Linda Köke, Yassine Salihine, Marieke Wiegel en Vivian Vasilda.

de selectiecriteria

Voor de definitieve selectie van de ontwerpopdracht gelden de onderstaande criteria:

- artistieke kwaliteit en de mate van toegankelijkheid van de beeldtaal voor een breed publiek;
- overtuigingskracht van de persoonlijke motivatie
- geschiktheid van het soort beeldende werk voor omzetting naar laagdrempelige, beeldende technieken, daarbij ook rekening houdend met monumentale toepassing.

kunstenaar en vormgever fase I

Utrecht

Munir de Vries (1988) is een beeldend kunstenaar/illustrator gevestigd in Utrecht die het liefst verhalen uit de stad verbeeldt in de vorm van illustraties, grote murals en installaties. Hij zoekt naar een balans tussen eigen vrijheid en experiment en het aanraken van maatschappelijke onderwerpen en het nemen van verantwoordelijkheid. In zijn laatste werken staat collectivisme centraal, de soms onzichtbare verbinding met elkaar en onze omgeving. De Vries is afgestudeerd aan de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, illustratie. Hij kreeg opdrachten van onder andere K.F. Hein Fonds, VPRO en Museum Catharijneconvent.

Zeeland

Liesbeth Labeur (Middelburg, 1975) is beeldend kunstenaar en schrijver. Leeft en werkt in Zeeland. Ze studeerde aan de Sint Joost Academie in Breda. In haar artistieke praktijk staan piëtistisch vormgebruik en Babylonische beeldverwarring centraal. Zo maakte zij in 2008 een installatie over De brede en de smalle weg en gaf ze in 2009 met succes de eenmalige glossy Calvin! Uit. In 2011 won ze de Stripschapsprijs met haar originele en schitterend getekende graphic novel Op weg en reis. Ze ontving vele prijzen voor haar werk en werd genomineerd voor de prestigieuze Prix de Rome. In 2014 ontcrachte zij de mythe dat er net zoveel tot slaaf gemaakten via Middelburg zouden zijn verhandeld als dat er kinderkopjes in de stad zijn. Wekenlang ging Labeur op de knieën om 135.000 straatstenen met stempelinkt een nummer te geven. Bij nummer 135.000 blijven nog veel meer kinderkopjes ongenummerd.

Overijssel

Amber Malaïka Hyacinth (1998) is een multidisciplinaire kunstenaar die haar creativiteit uitdrukt door middel van verschillende mediums, waaronder illustratie, keramiek en wandtapijten. Haar gebruik van levendige kleurenpaletten voegt een extra dimensie toe aan haar creaties, waardoor ze opvallen en een gevoel van vreugde en verwondering oproepen bij degenen die ze bewonderen. Amber Hyacinth is afgestudeerd aan Hogeschool voor de kunsten ArtEZ te Zwolle, afdeling illustratie.

4.3 wandkleed

technische specificaties

- uitvoering in laagdrempelige zowel als complexere textiele technieken, voor ongeofende als ook geofende makers.
- de afmetingen van het wandkleed worden bepaald door de organiserende partners, deze worden afgeleid van de tentoonstellings- of centrale locatie, monumentaliteit wordt daarbij nagestreefd.

Ter informatie onder bijlage III een overzicht van de toen gebruikte materialen voor het Groningse wandkleed.

locatie voor de vervaardiging

De vervaardiging van het wandkleed wordt verzorgd door geofende en ongeofende inwoners van de provincie, onder leiding van de coördinator productie wandkleed en aangevuld door vrijwillige gekwalificeerde assistenten. Per provincie zijn er diverse locaties waar raamwerken van het wandkleed worden geïnstalleerd.

Afhankelijk van de gekozen techniek wordt er rechtstreeks op het doek gewerkt. Geborduurde of gequilte onderdelen kunnen ter plaatse worden vervaardigd of elders en later op het doek worden gehecht. Publiek is welkom om te komen kijken.

Afgezien van de raamwerkplekken waar het wandkleed tot stand komt, vervaardigen individuele geïnteresseerden en handwerkclubs ook thuis en op tal van andere locaties diverse losse kleinere onderdelen van het wandkleed, de maaklocaties.

De raamwerklocaties voldoen aan de volgende criteria:

- Deze is centraal gelegen, rolstoeltoegankelijk, heeft sanitaire voorzieningen en verwarming en is goed bereikbaar met openbaar vervoer;
- Deze heeft voldoende vloeroppervlakte, zodat er zowel aan de voor- als de achterkant van het raamwerk aan het wandkleed kan worden gewerkt;
- Deze heeft voldoende ruimte om: een werktafel met werktekeningen te plaatsen, als ook tafels voor enkele naaimachines en textiele materialen;
- Er is voldoende natuurlijk dan wel elektrisch licht om in te (hand)werken;
- Deze is minimaal 3 maanden achter elkaar beschikbaar en 4 dagen per week open voor publiek dat wil bijdragen aan de vervaardiging of het werkproces wil bekijken.

De raamwerklocaties in Noord Brabant zijn: Museum Helmond, Grote Kerk Breda en het Textielmuseum.

Maaklocaties zijn onder andere: Design Museum, Het Noord Brabants Museum, Willem Twee Kunstruimte, Van Abbe Eindhoven, Stedelijk Museum Breda.

periode van vervaardiging

In overleg met de partners uit Noord Brabant is de periode in 2025 bepaald waarin het wandkleed wordt vervaardigd. Bij de keuze wordt rekening gehouden met de volgende aandachtspunten:

- dat een zo groot mogelijk publiek bereikt kan worden als participierend zowel als bezoekend publiek;
- dat de organisatie van het project kan worden gewaarborgd door de partners (van productie, locatie, publieksbegeleiding, techniek tot aan marketing & communicatie).
- dat alle deelnemende partners akkoord zijn met de gekozen periode;
- en dat de financiële middelen toereikend zijn.

Iedereen uit de provincie is welkom om deel te nemen aan het vervaardigen van het wandkleed, ook als je nog nooit naald en draad in handen hebt gehad. Om te zorgen dat ook iedereen kan meedoen wordt ook gezorgd voor een zo groot mogelijke spreiding van het aantal 'maakplekken', bijvoorbeeld buurt- en clubhuizen, bibliotheken en verzorgingshuizen.

voorlopige planning start project Noord Brabant per provincie

Als bijlage is een globale planning van Noord Brabant en de drie fases opgenomen. In samenwerking met de initiële projectpartners per provincie wordt een gedetailleerde planning opgesteld. Planning zie bijlage III.

tournee

Aangezien een wandkleed eenvoudig verplaatsbaar is en getoond kan worden, creëert dit diverse mogelijkheden om het in de periode na voltooiing en tentoonstelling ook te laten rondreizen in en buiten de desbetreffende provincie. Zo heeft het Groningse wandkleed een tournee gemaakt langs kerken in Eenrum, Nieuw Beerta en Zeerijp, waardoor bewoners aldaar ook de kans hebben gekregen om met het thema in aanraking te komen. Daarmee draagt een tournee van het wandkleed bij aan de brede bewustwording van dit gedeelde verleden.

Ook musea zouden hiervoor een geschikte plek kunnen zijn. Zo heeft Valika Smeulders, hoofd geschiedenis van het Rijksmuseum Amsterdam, aangegeven te overwegen om de wandkleden op te nemen in een toekomstige tentoonstelling. Het definitief formaat van de wandkleden zullen daarbij een rol spelen.

aandachtpunten

- bij ieder regionaal wandkleed is het belangrijk om het juridisch eigenaarschap bij aanvang te vast te leggen, zowel voor het ontwerp als het gerealiseerde object.
- in het geval de periode overbrugd moet worden tussen voltooiing van het wandkleed en de tentoonstelling dan wel schenking daarvan aan een andere partij, is het belangrijk dat er ruimte beschikbaar is voor veilige en conservatorisch geschikte opslag.
- zodra een wandkleed is opgenomen in een museale of provinciale collectie, gelden er regels en richtlijnen voor het tentoonstellen ervan, voornamelijk met betrekking tot behoud en beheer. Enkele van deze regels kunnen betrekking hebben op bijvoorbeeld strikte tentoonstellingsrichtlijnen en veiligheidsmaatregelen. Door deze regels en richtlijnen te volgen, kunnen musea en erfgoedinstellingen ervoor zorgen dat het wandkleed goed wordt bewaard en gepresenteerd, zodat het voor toekomstige generaties kan worden behouden en gewaardeerd.

behoud en beheer

Door het wandkleed uit verschillende delen te laten bestaan, wordt het inderdaad makkelijker om het op te slaan, te hanteren en te tentoonstellen. Hierdoor wordt het behoud en beheer ervan aanzienlijk vergemakkelijkt.

Vooraf wordt in samenwerking met het TextielLab de techniek bepaald om de delen van het wandkleed aan elkaar te bevestigen. Hierdoor kan ervoor worden gezorgd dat de overgangen tussen de delen naadloos zijn en dat het wandkleed eruitziet als één geheel wanneer het tentoongesteld wordt, zelfs als het in werkelijkheid uit meerdere stukken bestaat. Het kiezen van een geschikte bevestigingstechniek is daarom van cruciaal belang om ervoor te zorgen dat het wandkleed veilig en stevig blijft, terwijl het ook gemakkelijk te monteren en te demonteren is wanneer dat nodig is. Met een zorgvuldige planning en uitvoering kan het wandkleed zo optimaal mogelijk worden gepresenteerd en behouden, wat de kans op opname in een rijkscollectie vergroot.

opname collectie

Hoe zorgen we ervoor dat dit relatief jonge erfgoed de tand des tijds zal doorstaan en dat het toegankelijk blijft. In elke provincie gaan we samen met de stakeholders op zoek naar de juiste locatie in de provincie voor een optimaal behoud en beheer van de wandkleden. In de provincie Utrecht heeft het Centraal Museum inmiddels aangegeven het wandkleed graag te willen opnemen in de collectie. In Noord Brabant wordt het wandkleed opgenomen in de collectie van Het Noord Brabants Museum, mogelijk in co-eigenaarschap met het Textielmuseum.

Als alternatief voor provinciale opname is de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed onlangs benaderd om te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om de wandkleden in beheer op te nemen in de Rijkscollectie RCE. Opname in de rijkscollectie is echter aan regels gebonden, dat is vastgelegd in de Erfgoed Wet. Een andere optie die nog moet worden onderzocht is opname in de collectie van het toekomstig Nationaal Slavernijmuseum.

4.4 deelnemers (vervaardigers)

Deelnemen aan het vervaardigen van het wandkleed kan zowel met als zonder kennis en kunde op het gebied van textiele werkvormen. Iedereen is welkom om te participeren, ad hoc of op afspraak en zelfs thuis, in verzorgingshuizen en in buurt- en clubhuizen door middel van handwerkpakketten.

Deelnemers zullen variëren van basisschoolleeftijd tot oudere, zijn praktisch of theoretisch opgeleid, met of zonder beperking, wit of van kleur. Uitdrukkelijk zijn nazaten van tot slaafgemaakten deelnemer.

te bereiken effecten

- wat een gedeelte van de deelnemers vooraf met elkaar verbindt is het in hun vrije tijd met plezier beoefenen van textiele werkvormen. Het andere deel van de participanten ontdekt bij dit project het plezier van maken en erfgoed. Daarbij biedt deelname volop nieuwe mogelijkheden om op een inhoudelijk betekenisvolle manier de eigen creatieve en ambachtelijke talenten te ontdekken en/of te ontplooien.
- deelnemers variëren van basisschoolleeftijd tot oudere, praktisch of theoretisch opgeleid, wit of van kleur. Het samenwerken aan een uniek en monumentaal historisch werkstuk werkt sociaal verbindend en bewerkstelligt onderlinge gesprekken over het thema, waardoor kennis van het koloniale slavernijverleden toeneemt.
- het koloniale verleden is voor veel mensen een groot, abstract thema. Bij dit project wordt het overkoepelende historische verhaal opgedeeld in provinciale deelverhalen. De geschiedenis komt zo heel dichtbij. Dit bewerkstelligt bewustzijn van de geschiedenis uit de eigen leefomgeving, zet mensen aan het denken van waaruit zij zelf perspectieven ontwikkelen, die aanleiding vormen tot onderlinge gesprekken.
- bij dit project vormen historische uitgangspunten en erfgoed de basis. De kunstenaars en/of vormgevers verzorgen de basis voor het ontwerp voor het wandkleed, waarna de deelnemers het vervolgetraject van de vervaardiging voor hun rekening nemen.
- het is nadrukkelijk de bedoeling om ook plaats te maken voor de ideeën en voorstellen van de deelnemers met betrekking tot de uitvoering van het wandkleed. Hetzelfde geldt voor de interpretatie van de voorstellingen.

voorbeelden inbreng eigen creatief en ambachtelijk talent

[videoverslagen Groningse draden uit het koloniale verleden](#)

bereik deelnemers (vervaardigers)

Het participatieproject draagt bij aan een inclusieve culturele werkwijze, waarin het publiek meegenomen wordt in het onderwerp door het aan te spreken op de menselijke behoefte aan 'doen en maken' (ambachtelijke zelfwerkzaamheid) en sociale verbinding. De projectpartners geven zichzelf de uitdrukkelijke opdracht om nazaten van tot slaafgemaakten te betrekken bij de vervaardiging.

De vrijwilligers- en overige relatiebestanden van de deelnemende instellingen vormen de eerste bron om uit te putten. De tweede belangrijke bron om aan te boren zijn onder andere: instellingen die creatieve cursussen verzorgen, handwerkclubs, ouderenhuisen en scholen.

De positieve ervaringen die de participanten opdoen vormen, zo bleek steeds in Groningen, een effectief communicatiemiddel. Deelnemers worden ambassadeurs van het project en brengen weer nieuwe deelnemers aan. Uiteraard doen online communicatie, websites en social media de rest. Het vervaardigen van het wandkleed is gratis toegankelijk.

We streven daarbij naar een zo divers mogelijke groep deelnemers dat bestaat uit bijvoorbeeld studenten, de burgemeester, huismannen en -vrouwen, boeren, daklozen, ambtenaren, docenten, voetballers, artsen, schoonmakers, gepensioneerden, ondernemers, gehandicapten, schaatsers, juristen, politieagenten, politici, geestelijken, kunstenaars, vormgevers, asielzoekers, uitkeringsgerechtigden, vissers, groenmedewerkers etc.

4.5 communicatie

visie

We staan nu allemaal aan de goede kant van de geschiedenis, want niemand in Nederland tolereert slavernij. Tegenwoordig is slavernij overal ter wereld verboden. Het staat als artikel 4 in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

We zijn verplicht onze gezamenlijke geschiedenis onder ogen te zien, waar het koloniale slavernijverleden hoe dan ook deel van uitmaakt. Het besef dat de slavernij nog altijd doorwerkt in onze huidige samenleving is nog onvoldoende doorgedrongen. Geschiedenis bespreekbaar maken helpt ons bij het begrijpen van onze gemeenschappelijke en individuele identiteit. Onderzoek en daaruit voortvloeiende feiten, kunnen helpen om gesprekken over dit onderwerp te ondersteunen en te verrijken. Dat doen wij samen! De projectpartners zien hierin een rol voor zichzelf weggelegd. Met het samen organiseren van het project waarin Brabanders, Drenten, Flevolandse, Friezen, Gelderlandse, Hollandse (Noord en Zuid), Limburgers, Overijsselaars, Utrechtse, Zeeuwen kunnen participeren - met ruimte voor dialoog – geven de partners vorm aan hun maatschappelijke verantwoordelijkheid.

publiciteit en marketing

De externe communicatie wordt op drie niveaus gevoerd: provinciaal, stedelijk en landelijk.

plaatselijk

De projectpartners dragen het project, in organisatorische zin zowel als op het gebied van communicatie binnen de hun gemeente en dragen bij aan de communicatie binnen de provincie. Zij hebben ieder een bestaand netwerk van begunstigers, bezoekers, vrijwilligers en mediacontacten in hun stad en/of provincie, dat zij zullen aanboren.

provinciaal

In elke provincie coördineert één medewerker publiciteit de communicatie en marketing acties van de projectpartners. Deze krijgt hiervoor zowel input van de gemeentelijke partners als de centrale landelijke projectorganisatie. Binnen de provincie delen de projectpartners ruimte, kennis, vaardigheden, mensen en dingen met elkaar en stemmen de externe communicatie onderling met elkaar af. Door al die provinciale netwerken van de projectpartners te bundelen ontstaat er een breed bereik, waardoor het project landelijke bekendheid zal krijgen.

De gezamenlijke communicatiestrategie is gericht op het realiseren van een zo hoog mogelijk aantal deelnemers, als ook bezoekend publiek en deelnemers aan het randprogramma. Bij alle vormen van communicatie wordt ook gebruik gemaakt van vooraf vastgesteld centraal campagnebeeld.

De hier bovengenoemde vormen van communicatie worden georganiseerd en bekostigd door de projectpartners. De landelijke pr marketing wordt gevoerd door een speciale medewerker marketing en communicatie of communicatiebureau, waarvan de kosten worden opgevoerd in de begroting van dit projectplan.

landelijk

Kult & Ace stelt een communicatieplan op voor de landelijke campagne, coördineert en voert deze uit in samenwerking van de provinciale en stedelijke projectpartners. Daarbij zijn zij betrokken bij de productie van de documentaire over het project in de diverse provincies.

Om overkoepelend helder en eenduidig te communiceren, ontwikkelt grafisch bureau Eindeloos uit Den Haag een landelijk campagnebeeld, waar alle projectpartners gebruik van maken in de communicatie. Het campagnebeeld gaat vergezeld van een grafisch vormgegeven template voor een 'werving' flyer en een affiche. Het drukwerk is voor rekening van de projectpartners. Een educatief vouwblad, folder met de betreffende content (tekst en beeld) over het provinciale wandkleed voor deelnemers en bezoekers is voor rekening van VM. Zo wordt de algemene informatie over het project overgedragen, als ook toelichting op het ontwerp van het provinciale wandkleed gegeven met korte teksten over de historische feiten die ten grondslag liggen aan het ontwerp van het wandkleed.

Om de ervaringen en resultaten van dit bijzondere project vast te leggen worden er videoverslagen gemaakt van de vervaardiging van het wandkleed inclusief interviews met deelnemers. Video is bij uitstek geschikt om de essentie en aantrekkingskracht van het project over te brengen op het publiek, te delen via populaire social media en te plaatsen op ieders eigen website. Tevens functioneren deze video's als verslaglegging waarin een concreet beeld wordt geschetst van het werkproces, het plezier dat mensen eraan beleefden en de impact ervan.

4.7 publieksprogramma

Tijdens de looptijd van ieder project worden er boeiende en educatieve publieksprogramma's georganiseerd. Deze hebben als overkoepelend thema: sporen van het slavernijverleden van de desbetreffende provincie. De programmaonderdelen worden geprogrammeerd en/of geproduceerd, georganiseerd en gefinancierd door de projectpartners en kunnen bijvoorbeeld bestaan uit: lezingen en debatten, vertelprogramma's, schoolactiviteiten, praatkringen voor ouderen, kinder- en familieworkshops, concerten, culinaire presentaties of theatervoorstellingen.

Hierbij hebben de projectpartners ruim keuze uit de vele programma's die speciaal voor het herdenkingsjaar in het hele land worden geproduceerd. Een kleine selectie van interessante en relevante programma's worden ook door de projectmanagers aangereikt.

Villa Maecenatis financiert de vaststaande publieksprogramma's zoals lezingen van historici en gesprekken met de kunstenaar en of vormgever. Deze programma onderdelen contextualiseren het werk van de kunstenaar en of vormgever en bieden een dieper begrip van de historische en culturele achtergrond van de sporen van het koloniale slaverijverleden.

Villa Maecenatis initieert tevens op twee locaties in Noord Brabant een Keti Koti Dialoog Tafel in samenwerking met Stichting Keti Koti Tafel. Locaties zijn vooralsnog in Helmond en in Breda.

4.8 documentaire

Een boeiende en informatieve documentaire komt tot stand om het proces en de impact van het project vast te leggen. Door het te integreren kunnen we niet alleen een boeiende documentaire creëren, maar ook verder bijdragen aan educatie en bewustwording over ons gezamenlijk koloniale slavernijverleden.

Het vastleggen van de impact op deelnemers aan het vervaardigen van de wandkleden is een krachtige manier om de persoonlijke verhalen en ervaringen te delen. Het kunnen diepgaande interviews zijn met deelnemers om hun persoonlijke ervaringen, emoties en gedachten vast te leggen. We laten hen vertellen over hun betrokkenheid bij het project, wat ze hebben geleerd en hoe het hen heeft beïnvloed over het denken over de gedeelde geschiedenis.

Voor het creëren van de documentaire kiezen wij voor het perspectief van jongeren bij het filmen en interviewen. Het is een geweldige manier om hun perspectieven op ons gedeelde verleden vast te leggen en authentiek beeld te creëren.

regievisie

Een wandkleed maken is een fysieke bezigheid die de boodschap kracht bijzet en zo het publiek beter bereikt. De documentaire richt zich op meerdere zintuigen om gelaagdheid aan te brengen, waardoor het slavernijverleden voor een divers publiek invoelbaar gemaakt kan worden. Zij tonen het maakproces met extreme close-ups, waarbij de nadruk ligt op de handen en armen die met draden werken, om de ambachtelijkheid te benadrukken. Interviews worden afgewisseld met close-ups van details zoals pratende handen, om het publiek dichtbij de verhalen en sprekers te brengen. Het samen maken staat centraal, waarbij ook het maakproces en de oorspronkelijke ontwerpen in de documentaire worden verwerkt voor een creatieve overgang tussen de verhalen.

samenstelling team

Het participatieproject volgend draagt de documentaire bij aan een inclusieve culturele werkwijze. Het wordt een gedragen productie die verschillende mensen verbindt en in dit geval ook jonge mensen bij het maakproces en onderwerp betreft. Sleutelwoorden hierbij zijn diverse perspectieven, zelfstandigheid, educatie, samenwerking, kennisoverdracht en kunstzinnige uitdrukking.

4.9 overzicht taken en verantwoordelijkheden

organisatie

Onder verantwoordelijkheid van de Stichting Villa Maecenatis wordt het project landelijk beheerd door een team van twee personen:

- **projectleider + kwartiermakers:** organiseren van draagvlak in 11 provincies voor de uitvoering, overleg met alle initiële provinciale partners, het schrijven van het projectplan, het begroten van het project, het samenstellen van een nieuw bestuur van stichting Villa Maecenatis, het formeren van een comité van aanbeveling, het verzorgen van fondsenwerving, het voeren van overleg met de projectleiders, het bewaken en aansturen van het project op hoofdlijnen en het in gedeelde verantwoordelijkheid met de projectpartners realiseren van een succesvolle afronding van het project.

In overleg met alle regionale partijen wordt een team samengesteld dat verantwoordelijk wordt voor het project in de provincie. Hiervoor zijn nodig:

- een **projectleider per regio:** deze is eindverantwoordelijk voor de uitvoerende realisatie van het project in de regio, maakt een planning, draagt er zorg voor dat alle werkzaamheden volgens planning verlopen, doet de bestellingen, bewaakt het budget en rapporteert aan de projectmanagers, is centraal aanspreekpunt voor overige betrokkenen.

- een **coördinator productie wandkleed per regio**: deze heeft overleg met de kunstenaar of vormgever over de omzetting van het ontwerp en de keuze van materialen, berekent de hoeveelheid benodigde materialen, geeft sturing aan het productieproces van het wandkleed, bereidt handwerkonderdelen voor, begeleidt de geoefende en ongeefende makers tijdens het handwerken, is eindverantwoordelijk voor de complete assemblage en de eindafwerking van het wandkleed en rapporteert aan de projectleider.
- **technici per regio**: deze zijn verantwoordelijk voor het technische ontwerp en de vervaardiging van het framework. Ook het bevestigen van het basisdoek met de ondertekening, zowel het afdoeken als gereedmaken voor tentoonstelling hoort hierbij. Werkt samen met de coördinator productie wandkleed en rapporteert aan de projectleider.
- een **medewerker outreach per regio**: deze is verantwoordelijk voor de werving en registratie van deelnemers, werkt bij de werving samen met alle projectpartners in de regio, behoudt overzicht over de verschillende locaties waar wordt gewerkt aan het wandkleed, werkt samen met de coördinator productie wandkleed en medewerker publiciteit, verzorgt het deelnemers- en activiteitenrooster en assisteert bij allerlei voorkomende werkzaamheden. Rapporteert aan de projectleider.
- een **medewerker publiciteit per regio**: deze verzorgt de marketing en communicatie rondom het project en de tentoonstelling in de regio, is verantwoordelijk voor de publieksactiviteiten tijdens en na de vervaardiging, schrijft de zaalteksten en de teksten voor een educatief vouwblad, werkt samen met de medewerker outreach en de coördinator productie wandkleed en rapporteert aan de projectleider.
- **deelnemers (vervaardigers)**: deze zijn afkomstig uit de betreffende provincie en zijn divers van aard: uiteenlopende leeftijden, diverse culturele identiteiten, al dan niet ervaren in textiele technieken, werken individueel of in club- school- of ander groepsverband aan onderdelen van het wandkleed. Zij krijgen in 1^e instantie te maken met de medewerker outreach en tijdens het maakproces met coördinator productie wandkleed. Alle namen en contactgegevens worden geregistreerd om hen bij de opening van de tentoonstelling te kunnen uitnodigen.

5. samenwerkende partijen, organisatie

Het plan is besproken met de volgende personen, maatschappelijke organisaties en culturele instellingen die allen de intentie hebben uitgesproken als projectpartner te zullen deelnemen aan het project.

provinciaal

Flevoland: Adrinana Strating + Hugo Naber (Kunstlinie), Glen Leeuwijn + Sher Ewo (Stichting Multiculturele Organisatie Almere)

Friesland: Arjen Dijkstra (Tresoar), Björn Fräser + Evelyn Andoh (Comité 30 juni - 1 juli Fryslân), Josine Zuidema (Fries Museum)

Gelderland: Anna Ernst (CODA Apeldoorn), Astrid Elbers + Xavier Teerlings (Rozet), Barbara Esseboom (Comité 30 juni - 1 juli Arnhem), Diana Codfried (Comité 30 juni - 1 juli Harderwijk), Emmanuel Adu-Ampong (Wageningen University & Research), Else Gootjes (Erfgoed Gelderland), Hedwig Saam + Yvette Driever (Valkhof Museum), Manon Braat (Museum Arnhem), Marjolein Hordijk (Bibliotheek Gelderland Zuid), Olaf Peters (Nederlands Openluchtmuseum), Petra Kooistra (Bibliotheek Gelderland Zuid / Bibliotheek Mariënborg), Sophie van Steenderen (Stadsmuseum Harderwijk | Marius van Dokkum Museum), Stephanie Hermes + Bedel Bayrak (Paleid Het Loo), Theo Andriessen (Stevenskerk Nijmegen)

Limburg: Astrid Smeets (Centre Céramique), Celine Govaerts + Mees Knarren (Museum Bonnefanten), Fabian de Kloe + Patricia van den Ende + Virginia Hameleers (SCHUNCK), Guus van Engelshoven (Het Nieuwe Domein), Ilse van IJshout (Marres), Julie Fassbender (SRAL/CEL), Nadine Gouders (Museum Cuypershuis), Nico Randraad (Sociaal Historisch Centrum voor Limburg), Nieuwe Helden Next Level, Raenys Martis (Keti Koti / Kibra Kadena comité Limburg), Ruud van Eeten (Huis voor de Kunsten Limburg)

Noord Brabant: Jacqueline Grandjean (Het Noord Brabants Museum), Jerry Bergraaf (Kerngroep herdenkingsmonument Slavernijverleden Tilburg), Linda Köke (Willem Twee Den Bosch), Marieke Wiegel + Fleur Knops (Grote Kerk Breda), Marjolein van de Ven (Stedelijk Museum Breda), Nikkie Herberigs (Museum Helmond), Saida Vianen (Stichting Comité 30 juni – 1 juli Eindhoven), Sjouk Hoitsma + Lise Brunt + Floortje de Boer (Textielmuseum), Tamira Waszink (Stadsmuseum Tilburg), Tessa Blokland (Design Academy Eindhoven), Vivian Heyms (Van Abbemuseum), Wouter Loeff (Erfgoed Brabant), Salihine (Design Museum), Ynze Alkema (Stadsarchief Breda)

Nood Holland: Annemarie Tel (Fu Den Sani), Annet Zondervan (CBK Zuidoost), Imara Limon (Amsterdam Museum), Naud van Geffen + Eliane Odding (Grote Kerk Alkmaar), Stella Van Heezik (Stadsherstel Amsterdam)

Overijssel: Aafke Nibbelink (Twentelab De Museumfabriek), Coby Zandbergen (Academiehuis), Geeke Snijders + Merijn de Leur-van Duyn (Overijsselacademie), Gerja Meima (Ettij Hillesum Centrum), Jill Hagen (ANNO), Josine Siderius (Oyfo), Ronaldo Cadogan (SamenVrij!Deventer), Sanne van de Kraats + Docus van der Made (Museum de Fundatie), Shirley Kambel (Comité 30 juni - 1 juli Zwolle)

Utrecht: Bart Rutten + Lissa Bakker (Centraal Museum), Corine Honders (Museum IJsselstein), Héléne Montesant (Bibliotheek Lek & IJssel), Katja Weitering (Museum Catharijneconvent), Lieke Prins (Gemeente Amersfoort), Lodewijk Gerretsen (Kasteel Amerongen), Lotte Walrave (Landhuis Oud Amelisweerd), Luuk Wildschut (NEOS), Marianne de Rijke + Pim Sierink (Landschap Erfgoed Utrecht), Michiel Krutzen (Eemklooster), Migaisa Poeketi (Keti Koti Utrecht), Natalja Macnack (Macnack Verbindt + Tori Oso Utrecht), Nathalie Cassee (de Katoendrukkerij), Yvonne Ploum (Wijkmuseum Soesterkwartier), Willem te Slaa (Slot Zuylen), Zuvena Venhuis (Comité 30 juni – 1 juli Amersfoort)

Zeeland: Adriëne van der Werf (Vleeshal), Angelique Duijndam (Comité 30 juni / 1 juli Middelburg), Anti Discriminatie Bureau Zeeland, Ferdinand Ralf (co-oprichter slavernijmonument Middelburg), Imke Elstak + Pascal Elegeert (Zeeuwse Bibliotheek), Joke Backx (MuZEEum), Leo Adriaanse (Cultuurkwadraat), Marjan Ruiten + Ivo van Werkhoven (Zeeuws Museum), Roosanne Goudbeek (Zeeuws Archief), Siegfried Steglich

Zuid Holland: Alexandra Landré (Stroom Den Haag), Elles van Vegchel (Grote of Sint Laurenskerk), Emmelien Matthijse + Romona Sedoc (Theater Zuidplein), Folkert Blauw (Grote Kerk Den Haag), Glenn Weisz (lid kwartiermakers comité Slavernijverleden Delft), Heske ten Cate (NEST – ruimte voor kunst), Jacintha Groen - Stewart (Comité 30 juni - 1 juli Leiden), Lilian Callender (Comité 30 juni - 1 juli Den Haag), Nathalie van der Hak + Marjet Roerink (Cultuurhuis Delft), Nicole van Dijk (Stichting Wijkcollectie), Nyncke Graafland (Oude & Nieuwe Kerk Delft), Paul Broekhoff + Jolanda van Zijl (Kunstmuseum Den Haag), Ricardo Lemmer (netwerk Afro Surinamers Den Haag), Rowan van der Stelt + Sidney Breidel (Koloniaal Verleden Dordrecht), Tanja Elstgeest (Museum De Lakenhal)
In **Drenthe** zijn de gesprekken gestart met Corinne Rodenburg (Drents Archief), Harry Tupan (Drents Museum), Ingrid Redan (Comité 30 juni - 1 juli Drenthe), Marieke Vegt (Stichting Kunst en Cultuur).

Ook de hieronder genoemde personen en organisaties hebben aangegeven deel te willen uitmaken van het project.

historici

Alex van Stripriaan, Barbara Henkes, Dineke Stam (Intercultural Museum and Heritage Projects), Frank Drachtenstein, Gert Oostindie (Universiteit Leiden), Mark Ponte (Stadsarchief Amsterdam), Martin van der Linde (Stichting Overijsselacademie), Rosemarijn Höfte (KITLV).

experts textiel

Hebe Verstappen (TextielLab), Jolanda Geerse (Textielcollectief), Marion Poortvliet (Crafts Council Nederland), Rita Berghuis-Ensing (coördinator productie wandkleed Groningen).

kwartiermakers nationaal slavernijmuseum

De kwartiermakers nationaal slavernijmuseum John Leerdam (maatschappelijk) en Peggy Brandon (museaal), zijn via een notitie en persoonlijk gesprek geïnformeerd over het project *Draden van ons Nederlandse slavernijverleden*. Zij onderschrijven het belang van het project.

Voor de volledigheid hieronder enige informatie over de initiator en centrale projectmanager en assistent projectmanager.

Kwartiermaker Noord Brabant + Gelderland

Imke Ruigrok

Curator, auteur en oprichter van het festival *RE NATURE Festival voor kunst en natuur*. Ruigrok groeide in Brabant op tussen varkensboeren, tuinbouw en ruilverkavelde grond.

initiator en projectleider

Ricardo Burgzorg

Cultureel ondernemer met ruime ervaring op het gebied van intercultureel beleid, het initiëren, ontwikkelen en produceren van culturele projecten. Als producent is hij verbonden geweest aan theatergroep De Nieuw Amsterdam en maakte in 1997 vervolgens de overstap naar het Volksbuurtmuseum in Den Haag. In 2005 startte hij zijn eigen bedrijf über blick, ontwikkelde o.a. My first Art Collection en het Indian Film Festival The Hague. Als projectmedewerker diversiteit was hij in 2008 – 2013 werkzaam bij het Fonds Podiumkunsten. Zijn brede sociaal-culturele oriëntatie blijkt uit functies als adviseur voor o.a. de Raad van Cultuur, Prins Bernhard Cultuurfonds, Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur, Nederlands Filmfonds en het Nederlands Letterenfonds. Hij is lid van de Raad van Toezicht van Stichting Bosse Nova (Theaterfestival Boulevard).

communicatie

Kult & Ace, Mèlanie Bosveld

Oprichter Bosveld werkt al jaren de communicatie-industrie en probeert deze te veranderen door inclusief te handelen en te werken met mensen vanuit allerlei achtergronden. Kult & Ace is een onafhankelijk communicatiebureau op het gebied van product- en campagneontwikkeling. Het bureau heeft onder andere succesvol de PR werkzaamheden voor Free Heri Heri Forr All uitgevoerd om regionaal en landelijke media aandacht te genereren. Het bureau is gevraagd de nationale communicatiestrategie te organiseren en de pr uit te voeren.

vrijwilligers

Naast de essentiële participatie van inwoners uit heel Nederland bij het vervaardigen van de wandkleden, willen we ook de betrokkenheid van gemeenschappen versterken door vrijwilligers de kans te geven zich in te zetten voor verschillende ondersteunende organisatorische taken. We zijn ons bewust van de waarde van hun tijd, energie en expertise, en we zijn hen straks ontzettend dankbaar voor hun toewijding.

Door vrijwilligers te betrekken bij de organisatie van ons maatschappelijk relevant project, creëren we een platform waarop mensen uit diverse achtergronden kunnen samenwerken en bijdragen aan een gemeenschappelijk doel. Hun inzet zal niet alleen helpen bij het efficiënt organiseren van de activiteiten op nationaal en provinciaal niveau, maar zal ook bijdragen aan het versterken van de banden tussen onze gemeenschappen en het bevorderen van een gevoel van trots en saamhorigheid.

Vrijwilligers zullen een cruciale rol spelen bij het coördineren van randprogramma's, het ondersteunen van communicatie- en marketinginspanningen, het beheren van administratieve taken en het bieden van logistieke ondersteuning. Hun tijd en expertise zullen van onschatbare waarde zijn voor het succes van ons project en we kijken ernaar uit om samen te werken met deze toegewijde individuen en organisaties.

Door samen te werken met vrijwilligers, kunnen we ons project verder uitbreiden en onze impact vergroten. Hun bijdrage zal niet alleen de organisatorische aspecten van ons project versterken, maar zal ook een positieve invloed hebben op de bredere gemeenschap, waarbij mensen worden aangemoedigd om actief deel te nemen aan de bevordering van kunst en cultuur in onze samenleving.

Bij de werving van vrijwilligers in elke provincie om deel te nemen aan het vervaardigen van het wandkleed worden de volgende organisatorische taken meegenomen:

- vrijwilligers krijgen uitvoerende taken bij het plannen en organiseren van randprogramma's tijdens het maakproces en de tentoonstellingen;
- vrijwilligers assisteren bij het promoten van het project via sociale media, lokale pers, en andere kanalen, om de betrokkenheid van de gemeenschap te vergroten en deelnemers te werven;
- vrijwilligers kunnen helpen bij het opstellen, redigeren en organiseren van documenten zoals nieuwsbrieven, persberichten, rapporten en andere administratieve materialen;
- vrijwilligers kunnen helpen bij het bijhouden van financiële gegevens, zoals het verwerken van facturen, het opstellen van financiële overzichten en het assisteren bij het beheer van het budget.
- vrijwilligers kunnen helpen bij het invoeren en bijhouden van gegevens in databases, spreadsheets of online platforms. Dit kan informatie omvatten zoals contactgegevens van deelnemers.

Om de inzet van vrijwilligers mogelijk te maken worden wij ondersteund door onder andere Erfgoedvrijwilliger.nl en alle projectpartners.

5.1 fondsenwerving

Stichting Villa Maecenatis fungeert als projectorganisatie en aanvrager fondsen. De stichting is in 1988 opgericht en heeft als doel het bevorderen van een creatievere samenleving, in het bijzonder door middel van onder andere het stimuleren van de toepassing van beeldende kunst en vormgeving daarin.

bestuur

voorzitter Djon Seedorf, voormalig docent en beeldend kunstenaar

secretaris Arjan Peters, literair journalist

penningmeester Nathalie Noslin, risk & compliance specialist

algemeen lid Diana Wind, kunsthistorica en ex curator Papier en Textiel Biënnale Rijswijk

algemeen lid Erwin Arkenbout, plaatsvervangend juridisch adviseur Ministerie van Buitenlandse Zaken

comité van aanbeveling

Dr. Artwell Cain (cultureel antropoloog), Astrid Elburg (consultant, Honoursdocent VU), Dagmar Oudshoorn (directeur Amnesty), Elly Blanksma-van den Heuvel (burgemeester van Helmond, Lilian E. Callender (onderwijskundige), Marion Bloem (auteur, beeldend kunstenaar), Drs. Patty Wageman (kunsthistoricus), Samira Rafaela (politica, Europarlementariër), Tirzo Martha (beeldend kunstenaar), Prof. dr. Titus Eliëns (hoogleraar toegepaste kunst).

codes

Governance Code Cultuur

Villa Maecenatis ondertekent de Governance Code Cultuur en werkt vanuit het model Directie + Bestuur. Notariskantoor Grijmans | Dierckxsens is gevraagd om te helpen bij de implementatie van de governance regels. Afspraken en protocollen worden vastgelegd in een reglement. Bestuurstermijnen zijn vastgelegd in een rooster van aftreden en nevenactiviteiten worden vermeld. In het geval het bij een subsidietoekenning een vereiste is, zal er een accountant worden ingeschakeld om per boekjaar (periode 2024 - 2026) een accountantsrapport op te stellen.

Code Fair Practice

Villa Maecenatis valt niet onder een CAO, maar streeft er wel naar om zelfstandigen zonder personeel fair te honoreren.

Code Diversiteit & Inclusie

Villa Maecenatis ondertekent de Code Diversiteit & Inclusie en past deze toe op de volgende punten:

programma – Het project gaat over het maken van nieuw materieel erfgoed vanuit aspecten van geschiedenis (slavernijverleden), cultuurgeschiedenis en niet tastbaar cultureel erfgoed (bijv. wintirituelen). Het project draagt bij aan een inclusieve culturele werkwijze, waarin het publiek meegenomen wordt in het onderwerp door het aan te spreken op de menselijke behoefte aan ‘doen en maken’ (ambachtelijke zelfwerkzaamheid) en sociale verbinding.

publiek – Deelnemers variëren van basisschoolleeftijd tot oudere, praktisch of theoretisch opgeleid, wit of van kleur. Het samenwerken aan een uniek en monumentaal historisch werkstuk werkt sociaal verbindend en bewerkstelligt onderlinge gesprekken over het thema, waardoor kennis van het koloniale slavernijverleden toeneemt.

personeel – Het kernteam is vaardig en betrokken, bestaat uit zowel biculturele mannen als vrouwen. We bieden stageplekken en vacatures aan via verschillende kanalen. Ons streven is erop gericht om te werken met een breed spectrum aan opleidingsniveaus en achtergronden. Daardoor halen we alle benodigde competenties in huis.

partners – Bewust worden samenwerkingen aangegaan met partners die de missie, visie en de doelstellingen van het project ondertekenen. De projectpartners zijn verbinders: van betekenis voor een groot bereik, beschikken over (gratis) toegankelijke locaties, maatschappelijk zinvol betrokken en zijn in staat tot inclusief programmeren, iets wat zij nadrukkelijk ook nastreven.

Villa Maecenatis, overeenkomsten

- De verantwoordelijkheden en financiële afspraken tussen Stichting Villa Maecenatis en het managementteam, de controller, de kunstenaars of vormgevers, de coördinatoren productie wandkleed en de supervisor worden vastgelegd in een opdrachtovereenkomst. Overeenkomsten met bedrijven worden uitsluitend aangegaan op basis van offerte.
- In geval van schenking van wandkleden moet door de ontvanger kunnen worden voldaan aan de randvoorwaarden met betrekking tot beheer en behoud. Locaties die in aanmerking zouden kunnen komen zijn onder andere musea, erfgoedinstellingen of de Provincie. Een andere optie is het door provinciale projectpartners en Villa Maecenatis aanbieden van een wandkleed als schenking aan het toekomstig slavernijmuseum in Amsterdam. Iedere schenking wordt te allen tijde schriftelijk vastgelegd.

waardevolle steun en adviezen zijn ontvangen van:

ABC-Legal, Nassim Abba, Esther Adema, Saskia van den Berg-Ebbenhorst, Rita Berghuis-Ensing, Urban Bout, Peggy Brandon, Marius Breukink, Frank Dragtenstein, Erfgoedvrijwilliger.nl, Aart de Groot, Roy de Hair, Barbara Henkes, Riekje Hoffman, Arthur Kibbelaar, Annemarie Kleiterp, Frank Klijberg, John Leerdam, Madeleine van Lennep, LKCA, Notariskantoor Grijmans | Dierckxsens, Sofia Lovegrove Pereira, OPEN, Freek Ossel, Jet van Overeem, PEP, Raad van Twaalf, Ferdinand Ralf, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Maria van der Sluijs-Plantz, Valika Smeulders, Dineke Stam, STIDOC, Frans Stofregen, Alex van Stripriaan, Loutje den Tex, Richardo Tuinfort, Hebe Verstappen, Dewi van de Weerd, Cor Wijn en Willemijn Zwiép.

rechtsvorm

organisatie	Stichting Villa Maecenatis
adres	Beukstraat 24 2565 ZB Den Haag
email	info@villa-maecenatis.nl
website:	www.villa-maecenatis
KvK	41155244
BTW	NL009292937B02
IBAN	NL61 ABNA 0508 2260 15

website [Draden van ons Nederlandse slavernijverleden](#)

managementteam

Imke Ruigrok, kwartiermaker
Ricardo Burgzorg, projectleider & fondsenwerving
Rita Berghuis-Ensing, supervisor productie wandkleden
Tijmen van den Ouden (Profource), controller
Zuwena Ama Hurtak, social media redacteur